

Att göra något jag inte kan och aldrig har gjort, inte veta hur lång tid det tar och inte heller veta hur mycket arbete det kan bli.

När vi köpte vårt torp mitt i den ångermanländska tallskogen sa kvinnan vi köpte av att ladan som står där borta inte är mycket att göra åt. Den rasar snart, sa hon, och pekade tvärs över gårdsplanen mot skogskanten. Vi tittade och såg en lutande grånad lada med spåntak som inte täckte allt det borde täcka. Slyn växte tätt inpå stockarna som väggarna bestod av.

Efter några veckor då vi hade installerat oss i torpstugan kom grannar och hälsade oss välkomna. Vi gick runt på gården och bekantade oss med varandra. En av grannarna uttryckte då sitt missnöje med att ladan var i så dåligt skick. Synd att den ska förfalla, sa hon, det är ju den ende originallada som är kvar i byn. Alla andra har blivit ombyggda.

Ladan är egentligen en lång byggnad som från början, gissar vi, bestod av vedbod, hölada, lider, ladugård och utedass. Från öster mot väster. Vedbod och hölada var byggd med stomme av stockar och plank spikat som fasad. Ladugården med tillhörande utedass var timrad och lidret fanns mitt emellan höladan och ladugården under samma tak.

Under några år när vi höll på med en varsam renovering av torpstugan gick jag och tittade snett på ladan. Vi tyckte också det skulle vara tråkigt om ladan rasade ihop. Dessutom om det också var den sista i byn som var i original så skulle det vara ännu värre. Vi tyckte att vi inte kunde stå och titta på när den föll. Vi lade på en presenning på den del av taket som var dåligt och stöttade hjälpligt upp väggarna. Jag anmälde mig också till en kurs i timring. I fall jag får för mig något i framtiden.

Under tiden som renoveringen av stugan och höladan pågick hittade vi några gamla verktyg och annat som vi sparade. En del verktyg hade förmodligen använts till bygget av stugan och ladan.

En dag låg det ett brev i brevlådan. Brevet kom från dåvarande Vägverket. Nu ska den väg som passerar genom byn renoveras. Bärigheten ska höjas och vägen ska asfalteras därför att skogsbolagen vill börja avverka längre norrut. Men vägen skulle också breddas och nu ville vägverket lösa in en bit av vår mark på bägge sidor om vägen. Där växte en del fina furor som vi var glada över. En idé föddes! När arbetet med vägen startade tog jag kontakt med arbetsledaren. Vi träffades och jag presenterade min idé.

Nästa vår när jag kom upp till torpet och svängde in på gårdsplanen fick jag se en härlig syn. Mitt på gården låg en trave med sextioåtta (68) femochenhalmeters (5,5m) timmerstockar. Jag gick omkring på gården och myste i flera dagar.

68 obehandlade stockar

Nu började renoveringen av stugan och ena delen av ladan bli färdig och jag funderade på vad jag skulle ta itu med här näst. Jobb finns det ju alltid på en liten gård. Jag började fundera på vad jag fick lära mig på timringskursen. Stockarna ska ju blockas, alltså sågas plana på två sidor. De sidor som syns på utsidan och insidan. Jag hade klart för mig att ladan ska se likadan ut som den en gång gjorde. En kontakt togs med Logosol, ett företag som tillverkar små sågverk, och fick lite tips och en ritning på ett sågbord och linjal. Byggde ihop sågbordet och fäste linjalen på detta. Köpte en kraftigare motorsåg med ett långt svärd och en jigg som ska styra sågen på linjalen och satte igång att såga. I tre veckor. Två sågsnitt på varje 5,5 meters stock. Dessutom är en sådan stock tung och otymplig. Det var ett tungt och långvarigt jobb och matlagningen kom på undantag. När hustrun senare på sommaren dök upp för sin semester undrade hon naturligtvis var jag var någonstans. Hon frågade den tunne, långhårige och skäggige gubben med alldeles för stora kläder på sig, som stod där på gården med en motorsåg i handen. När missförhållandet var uppklärat satte hon kurs på stugans ytterdörr. Nu ska du gödas, sa hon och försvann in. Jag kände mig som en gris inför julen.

På mina långa vandringar sa jag ofta att så länge jag orkar och har lust så vandrar jag. När det gäller det här bygget kan jag inte säga så. En halvklar byggnad är ju ingen vacker syn på ett torpställe.

Senare på hösten rev jag den gamla ladugården. Det fanns inga stockar som var friska nog att användas igen. Jag grävde ur under byggnaden eftersom det varit en ladugård med endast stampat jordgolv. Hittade grundstenarna som ladugården stått på och lade dit en betongsten ovanpå. Nu var det färdigt att starta bygget till våren. Under vintern läste jag allt jag kom över av timringstekniker, verktygsanvändning och andra tips jag hittade. Det var fem år sedan jag gick timringskursen och det är alldeles för länge. Lärarna rekommenderade att starta timra redan samma år.

Det var med pirr i magen jag anlände till torpet på vårsidan året efter. Där låg traven med sågade stockar intill sågbordet jag byggde. Jag installerade mig och började förbereda timringen med att plocka fram verktyg. Verktyg

Bås för två kor dolde sig i ruinen

som jag samlat på mig under några år. I fall det skulle bli någon timring.

Stockar ska ligga rot mot topp. Första varvet ska kryssmätas för att vinklarna ska bli räta. Måttet ska vara lika mellan diagonala hörnor. Två måttband i kryss alltså. Stockarna ska ligga med de sågade ytorna synliga utifrån och från insidan. Jag hade bestämt mig för att den färdiga byggnaden ska vara identisk med gamla byggnaden därför

ska knutarna bli "enkla utan hak". Det var en vanlig byggmetod i trakten på enklare byggnader. Från början tänkte jag använda samma typ av verktyg som man förmodligen byggde med förr. Timmersvans, fogsvans, yxor och navare (handborr). Mina söner lyckades övertyga mig att lägga de idéerna på hyllan. Som tur var. Det blev motorsåg och en kraftig långsamtgående elektrisk bormaskin. Yxorna använde jag.

Jobbet startade med funderingar. Jag kunde principen att timra men arbetssättet och tekniken var svårare att fundera ut. Eftersom jag ville klara det här ensam så måste jobbet vara enkelt och framför allt så säkert som det går. Grannarna hade erbjudit sig att hjälpa till om det körde ihop sig. Det var bra att veta men jag ville klara det själv. En av grannarna höll koll på mig ändå med besök eller per telefon. Det kändes tryggt.

Fyra stockar barkades och släpades fram på plats med hjälp en timmersax. Traven med de 68 stockarna var ganska hög så det var en ansträngning bara det att få ner dem på marken. Men att släpa fram dem på morgonens dagg gick bra. Nu ska en knut tvärs över varje stock i bägge ändar sågas och huggas ut där nästa stock i rät vinkel ska passa in med sin knut. Knututtaget var $5\frac{1}{2}$ tum, som var stockens mått efter sågningen, och mellan 2 och 6 tum djup beroende på hur grov stocken var. Jag mätte allt i tum (1 tum = ca 2,5 cm) eftersom ladugården byggdes i tum. Kryssmätning och inpassning på grundstenarna tog tid. Dagen efter drog jag fram nästa stock. Nu ska den ligga så att väggarna blir i lod och topp mot rot. Det där med lod, våg och andra mått tyckte jag inte var så noga eftersom det var en enkel byggnad. Men något så när i alla fall. För att väggarna ska bli täta måste ett "långdrag" huggas ut på undersidan av varje stock. Det innebär att man för över ojämnheter på understockens översida till undersidan på överstocken(!). Till det så finns ett verktyg som ser ut som en mycket kraftig pincett med utåtböjda spetsar. När överstocken ligger som den ska drar man med verktyget mellan stockarna på bägge sidor. Då får man två ritsar i överstocken som ska huggas ut till ett djup av ett par tum. Jag fyllde i ritsen med rödpenna så att den syntes bättre.

I den skåran läggs isoleringen. Mossa var isolering på den

gamla ladugården men jag använde remsor av lin. Att ge mig ut i skogarna och samla mossor gav jag mig inte tid till. Men att få till skåran så att den passar in på understocken var ett tålamodsprövande jobb. Det måste bli tätt. Men enligt vad jag läst så sjunker hela byggnaden med åren och blir tätare och tätare.

Uppskattningsvis flyttade jag varje stock mellan sågbordet och väggen, för att justera långdraget, cirka fem gånger. Det gick ju bra så länge det var lågt ner på väggen. När väggarna blev högre borrade jag ett antal hål i två plankor och täljde till två grova dymlingar som jag placerade i ett hål på varje plank. Plankorna lutades mot väggen och sedan vägde jag upp stockarna en ände i taget och flyttade dymlingarna eftersom.

Planering för öppningar i väggarna måste ske tidigt. Jag bestämde mig för att lämna en öppning för dörren. Fönsteröppningen och gödselluckan får jag såga ut senare. Höladan renoverade jag något år innan och då gick det åt sju stockar så jag var tvungen att hushålla med de jag hade kvar. Jag antar att när man en gång byggde ladan gick man ut i skogen och valde de träd som var lämpliga för timring. Raka och i samma dimension. Jag fick ju ta det som Vägverket hade kört upp på gården. Dimensionerna varierade ganska mycket. Dessutom var en del stockar sneda, vridna och böjda. Den gamla byggnaden bestod av tolv stockar i varje vägg och det skulle den här också göra.

För att hålla stockarna på plats och att de inte vrider sig ska dymlingar låsa. Med hjälp av bormaskinen borrade jag två 1¼ tum hål i varje stock. I stockar som låg mot öppningar i väggen borrade jag fyra hål. Hålen går igenom den övre stocken och ner i halva nästa stock. Sen slår jag i dymlingarna och sågar bort den bit som sticker upp. Det gick åt en dag att tillverka cirka 200 dymlingar, 12 tum långa och lite grövre än borrhålen i diameter för att de ska fästa ordentligt.

Borrar för dymling

Andra året är väggarna uppe. Nu ska taket på. Jag hade sparat några rafter och några fick jag tillverka. Rafter är de som ligger från takfoten upp tillnocken. På rafterna spikas sedan bakar tvärs över rafterna. Bakar är de "brädor" som blev när jag sågade stockarna på två sidor. På bakarna ligger takplåten. Den gamla ladugården hade tak av spån. Jag hade fått löfte av en spånhyvelsägare att låna den när det var dags men så tänkte jag på vad sönerna hade sagt och gjorde det enkelt. Kanske jag i en framtid lånar den där spånhyveln. Taket ska luta för att få bort snö och regn. Det innebär att jag måste tillverka tre stolpar som ska bära uppnockstocken cirka en meter från översta väggstocken. Tre stolpar därför att taket fortsätter ut över gödselstaden med en kort vägg som vilar på stolpar. Hela ladugården byggs utan spik, undantaget bakarna på rafterna. Därför måste jag hugga ut tappar i stolparnas bägge ändar som ska passas in i uttag i översta stocken på väggen och inockstocken. Nästa utmaning var att få uppnockstocken. En 8 meter lång färsk furustock.

Dymling islagen

Jag tog ner en tall hundra meter från lagårn, barkade och släpade fram den till ena långväggen. Ett dagsjobb! Nu kom de två plankorna med hål i till användning igen. Det gick bra ända att få uppnockstocken till överst på väggen där plankorna tog slut. Sen var det stopp. Jag fick den inte över kanten. Provade med rep, spett, andra stockar och svordomar. Men det gick inte. Då ringde jag mitt skyddshelgon grannen. Han kom direkt och stocken kom upp på fem minuter. Nu måste den passas in och hål för stolparnas tappar ska göras. Och 8 meterstocken ska upp på stolparna för att läggas över tapparna. Nu tog förnuftet över. Det började bli semestertider för våra söner. De brukar dyka upp här för en eller ett par veckors vila och att äta upp sig. Under tiden förberedde jag för att vi ska kunna jobba säkert däruppe på fyra fem meters höjd. Yngste sonen kom först och stocken lyftes på plats.

*Nockstock, rafter
och bakar på plats*

Senare på hösten spikade jag fast plåttaket och tillverkade en bred och låg lagårdsdörr i samma mått som den gamla. Fönsteröppningar sågades ut. Det fanns ett fönster och en gödsellucka i gamla ladugården. Vi bestämde oss för att såga upp för ett fönster även på baksidan mot skogen. Gödselluckan blev också ett fönster. En pensionerad snickare på byn tillverkade tre stycken fönsterkarmar med bågar.

På ett annat skogsskifte vi har stod två enorma granar som vi var rädda skulle falla över vägen. En traktor- och motorsågsägare med rätt kunskap anlätades att fälla dessa och frakta dem upp på gården. Nästa vår låg det 7 granstockar av enorma dimensioner på gården. Motorsågen, giggen och sågbordet kom till användning igen. Plankorna räckte precis till ett golv i ladugården. Grova (3 tum tjock och 10-16 tum breda) plankor lagda i kilform passar bra i den nygamla ladugården.

Golvet sågas

Golvet färdigsågat

Senare blev det en pampig invigning med skumpa, släkt och vänner.

*Lada och ladugården
färdigrenoverade*

*Ladugården mitt i
sommarängen*

Här i skogarna pågick verksamheten

Undrar vad jag ska göra med den nästan nedfallna sommarlagården som står nere i skogen....?

Lars Holmqvist